

PTICE JUŽNEGA POBOČJA BEGUNJŠČICE NAD STRNJENIM GOZDOM

Mentorica in avtorica poročila:

Urša Koce, Zavrti 18, 1234 Mengeš; e-mail: ursa.koce@dopps-drustvo.si

Udeleženci (na fotografiji od desne proti levi):

Maja Slak, Matija Dominko, Ivan Kljun, Simon Komar

1 UVOD

1.1 Opis območja

Begunjščica je razpotegnjena grebenska gora v Karavankah. Razteza se od Smokuške planine na zahodu do Sv. Ane na Ljubelju, na vzhodu. Sam greben ima več vrhov. Najvišji je srednji Veliki vrh (2060 m), zahodni Srednji vrh je nekoliko nižji, najnižja pa je vzhodna Begunjska Vrtača (1997 m). Južna pobočja se dvigajo nad dolino Drage severno od Begunj. Severno ostenje pada na Zelenico in je na več krajih prekinjeno z melišči in žlebovi.

Območje pričujoče raziskave (Slika 1) je na južnem pobočju Begunjščice. Južno pobočje Begunjščice porašča strnjen gozd na zahodu do višine 1350 m, na vzhodu pa do 1400 m. Pobočje vertikalno preseka več mogočnih hudournikov, zato je gozdna meja razdrobljena. Večje in manjše skupine smrekovih dreves se na območjih med hudourniki povzpnejo do višine 1800 m. Višje od tod segajo le še posamezna smrekova drevesa. Travnata ruša je nizka, marsikje kamnita, in sega vse do vrha. Pod Velikim vrhom je območje intenzivne paše drobnice (ovce). Območja, kjer se paša opušča, se predvsem na nižjih nadmorskih višinah intenzivno zaraščajo. Na zahodni polovici pobočja so v pasu 1650 – 1850 m obsežne skalne stene.

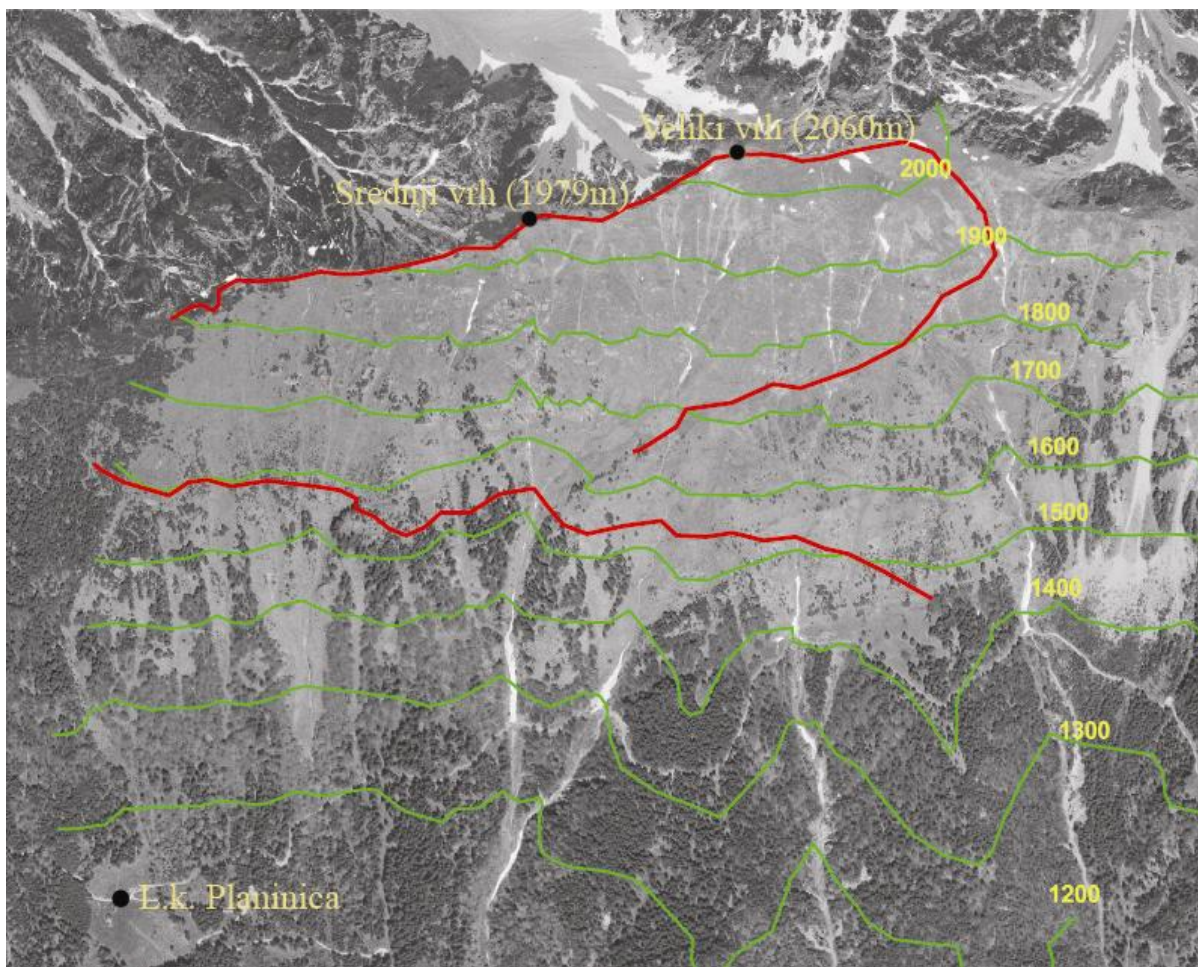
1.2 Namen raziskave

Z raziskavo smo želeli ugotoviti, katere ptice se pojavljajo na južnem pobočju Begunjščice, kakšne habitate zasedajo in kakšna je njihova vertikalna razporeditev.

2 METODE

Podatke smo zbrali v štirih popisnih dneh (25. – 28. junij 2006) v zgodnje jutranjem in dopoldanskem času. Popisu smo namenili skupno 16 ur. Ptice smo popisovali po transektni kartirni metodi, kar pomeni, da smo prehodili določeno pot in opažene ptice vrisovali na karto (DOF5, v merilu 1:3000). Podatke smo vnesli v GIS s programom ArcView 3.2. Nadmorsko višino smo odčitali iz Državne topografske karte, kjer so vrisane 10 metrske plastnice. Za vsako ptico smo zabeležili tudi habitat, v katerem smo jo opazili.

Ocenili smo število gnezdečih parov, pri čemer smo upoštevali spolno in starostno strukturo opaženih osebkov ter verjetnost gnezditve na območju glede na vedenje teh osebkov.

Slika 1: Območje raziskave na Begunjščici. Rdeče - popisne poti; Zeleno – 100-metrške višinske plastnice

3 REZULTATI

Prehodili smo 4300 m popisne poti. Popisna pot je potekala po različnih višinskih pasovih (Tabela 1).

Tabela 1: Dolžine popisne poti v posameznih stometrskih višinskih pasovih.

višinski pas (m nm.v.)	1401-1500	1501-1600	1601-1700	1701-1800	1801-1900	1901-2000	2001-2060
dolžina popisne poti (m)	286	1530	124	443	673	726	514

Opazili smo 20 vrst ptic. Večina teh ptic so bile ptice pevke (Passeridae), opazili pa smo tudi tri vrste ujed (skobca *Accipiter nisus*, planinskega orla *Aquila chrysaetos* in postovko *Falco tinnunculus*). Zabeležili smo skupno 78 osebkov

ptic (74 pevk in 4 ujede). Ocena števila gnezdečih parov posameznih vrst ter ocena števila gnezdečih parov na 100 m popisne poti v posameznem višinskem pasu je v Tabeli 2.

Tabela 2: Ocena skupnega števila gnezdečih parov ob popisnih poteh ter ocena števila gnezdečih parov na 100 m popisne poti v različnih višinskih pasovih. Zeleno sta označena višinska pasova, v katerih je bila popisna pot zelo kratka. Rezultati so zato pristranski.

VRSTA	OCENA SKUPNEGA ŠTEVILA GNEZDEČIH PAROV	OCENA ŠTEVILA GNEZDEČIH PAROV NA 100 m POPISNE POTI V POSAMEZNIH VIŠINSKIH PASOVIH						
		NADMORSKA VIŠINA (m)						
		1401-1500	1501-1600	1601-1700	1701-1800	1801-1900	1901-2000	2001-2060
skobec <i>Accipiter nisus</i>	2	0	0,1	0,8	0	0	0	0
planinski orel* <i>Aquila chrysaetos</i>	1*	---	---	---	---	---	---	---
postovka <i>Falco tinnunculus</i>	2	0	0	0,8	0	0	0,1	0
kukavica <i>Cuculus canorus</i>	1	0	0	0,8	0	0	0	0
drevesna cipa <i>Anthus trivialis</i>	9	1,0	0,1	0,8	0,2	0	0	0
vriskarica <i>Anthus spinoletta</i>	10	0	0,1	0,8	1,4	0,1	0	0,2
siva pevka <i>Prunella modularis</i>	23	0,7	0,5	5,6	0,9	0,3	0	0
planinska pevka <i>Prunella collaris</i>	1	0	0	0	0	0	0	0,2
taščica <i>Erithacus rubecula</i>	3	0	0,2	0	0	0	0	0
slegur* <i>Monticola saxatilis</i>	1	0	0	0,8	0	0	0	0
komatar <i>Turdus torquatus</i>	1	0	0	0,8	0	0	0	0
črnoglavka <i>Sylvia atricapilla</i>	2	0	0,1	0	0	0	0	0
vrnji kovaček <i>Phylloscopus collybita</i>	2	0,7	0	0	0	0	0	0
rdečeglavi kraljiček <i>Regulus ignicapillus</i>	2	0	0,1	0	0	0	0	0
čopasta sinica <i>Parus cristatus</i>	1	0	0,1	0	0	0	0	0
menišček <i>Parus ater</i>	1	0	0,1	0	0	0	0	0
šoja <i>Garrulus glandarius</i>	1	0,3	0	0	0	0	0	0

planinska kavka <i>Pyrrhocorax graculus</i>	1	0	0	0	0	0	0	0,2
krokar <i>Corvus corax</i>	3	0,3	0,1	0,8	0	0	0	0
ščinkavec <i>Fringilla coelebs</i>	6	0	0,3	0,8	0	0	0	0

Habitatne smo razdelili v štiri skupine, glede na poraslost z drevesi in grmičjem:

- kamnita travišča in skalovja
- kamnita travišča, porasla s posameznimi grmi in drevesi
- travišča, porasla z grmišči, posameznimi drevesi in skupinami dreves
- gozd, gozdni rob in skupine dreves.

Razporeditev posameznih vrst ptic po različnih habitatih prikazuje Tabela 3.

Tabela 3: Ocena števila gnezdečih parov v posameznem habitatu

(1 - kamnita travišča, skalovja; 2 - kamnita travišča, posamezni grmi in drevesa; 3 - skupine dreves, grmišča in posamezna drevesa; 4 - gozd, gozdni rob, skupine dreves)

VRSTA	OCENA ŠTEVILA GNEZDEČIH PAROV V POSAMEZNEM HABITATU (1 – 4: oznaka habitata)			
	1	2	3	4
skobec <i>Accipiter nisus</i>	0	0	2	0
postovka <i>Falco tinnunculus</i>	1	0	1	0
kukavica <i>Cuculus canorus</i>	0	0	1	0
drevesna cipa <i>Anthus trivialis</i>	0	0	9	0
vriskarica <i>Anthus spinoletta</i>	6	3	1	0
siva pevka <i>Prunella modularis</i>	0	6	17	0
planinska pevka <i>Prunella collaris</i>	1	0	0	0
taščica <i>Erithacus rubecula</i>	0	0	3	0
slegur <i>Monticola saxatilis</i>	0	1	0	0
komatar <i>Turdus torquatus</i>	0	0	1	0
rdečeglavi kraljiček <i>Regulus ignicapillus</i>	0	0	2	0
črnoglavka <i>Sylvia atricapilla</i>	0	0	1	1
vrbbji kovaček <i>Phylloscopus collybita</i>	0	0	2	0
čopasta sinica <i>Parus cristatus</i>	0	0	1	0
menišček <i>Parus ater</i>	0	0	1	0
šoja <i>Garrulus glandarius</i>	0	0	1	0
planinska kavka <i>Pyrrhocorax graculus</i>	1	0	0	0
krokar <i>Corvus corax</i>	0	0	3	0
ščinkavec <i>Fringilla coelebs</i>	0	1	5	0

4 DISKUSIJA

Na razporeditev ptic na Begunjščici v splošnem vpliva predvsem poraščenost z gozdom, skupinami dreves ali posameznimi drevesi. Nadmorska višina ni edini dejavnik, ki določa gostoto dreves. Na to v veliki meri vplivajo mogočni hudourniki, ki z močno erozijo marsikje napravijo globoko zajedo v gozd. Prav tako zaraščanje ponekod zavira paša. Zato se v srednjih višinskih pasovih pojavljajo ptice, vezane na različno gostoto drevja. Primer tega so vrste v pasu med 1500 in 1600 m nm.v. Tu se pojavljajo pretežno gozdne vrste (skobec, taščica, rdečeglavi kraljiček, čopasta sinica, menišček, siva pevka), splošno razširjene vrste (črnoglavka, šinkavec), vrsta vezana na gozdni rob in travišča porasla s skupinami dreves (drevesna cipa), ter vrsta, ki je pri nas vezana na gorska travišča s posameznimi drevesi – vriskarica.

Kljub razdrobljeni in nejasni gozdni meji na južnem pobočju Begunjščice, lahko opazimo spreminjanje vrstne sestave z nadmorsko višino. Gozdne ptice ga naseljujejo nekako do nadmorske višine 1600 m, kamor še segajo večje skupine smrekovih dreves. Z nadmorsko višino se zmanjšuje število sivih pevk (*Prunella modularis*) ter drevesnih cip (*Anthus trivialis*), ki jih počasi nadomeščajo vriskarice (*Anthus spinoletta*). Na ovršju se pojavljajo gorske vrste, kot sta planinska kavka (*Pyrrhocorax graculus*) in planinska pevka (*Prunella collaris*), vezane na kamnita in travišča.

Med ujedami je postovka (*Falco tinnunculus*) tista, ki se naseli najvišje. Postovko, ki je lovila, smo opazili na nadmorski višini 2000 m.

Omeniti moramo še opazovanje planinskega orla (*Aquila chrysaetos*). Opazili smo ga namreč enkrat samkrat, ko je v smeri od zahoda proti vzhodu na višini okoli 1700 m preletel pobočje. Najbližji znani gnezdišči sta v severnih stenah zahodnega dela Begunjščice in v ostenju na severni strani Dobrče (približno 4 km zračne razdalje).

V pasu 1600 – 1700 m se je vse dni zadrževala skupina šestih krokarjev (*Corvus corax*). Verjetno je bil to par s speljanimi mladiči. Na tem območju so verjetno iskali mrtvo drobnico. Krokarja smo sicer opazili tudi nižje v gozdnem pasu.

Presenečeni smo bili nad majhnim številom opaženih komatarjev (*Turdus torquatus*), ki smo jih pričakovali predvsem v pasu gozdnega roba in skupin dreves. Opazili smo namreč le en osebek.

Druge vrste, ki smo jih pričakovali, so bile slegur (*Monticola saxatilis*), kotorna (*Alectoris graeca*) in planinski vrabec (*Montifringilla nivalis*). Slegurja je dobra dva tedna pred nami na istem mestu opazoval T. Jančar (T. Jančar, ustno), mi pa svojega opazovanja ne moremo zanesljivo potrditi, saj smo opazovali v slabih svetlobnih razmerah.

Kotorne ali njenih sledi nismo opazili, pričakovali pa bi jo v območjih paše drobnice (pod Velikim vrhom). Približno dva tedna po zaključku tabora je kotorno v okolici izvira, imenovanega »Roža«, na skrajnem JV delu območja naše raziskave, opazil M. de Groot (M. de Groot, ustno).

Planinski vrabec je znan s Stola in Belščice, ki sta po habitatnih značilnostih in nadmorski višini precej podobna Begunjščici z Velikim vrhom. V času naše raziskave ga na tem območju nismo opazili.

Glavna pomanjkljivost naše raziskave je ta, da niso vsi višinski pasovi enakomerno popisani (glej Tabelo 1). Pomanjkljivo sta popisana pasova med 1400 - 1500 m ter 1600 -1700 m. Problem je praktične narave – Begunjščica je bolj ali manj varno prehodna le po planinskih poteh, ki pa določene višinske pasove prečkajo strmo in v kratki razdalji. Ta dva višinska pasova sta v tabelah 1 in 2 označena s senčeno barvo, s čimer smo želeli opozoriti na to, da so rezultati iz teh višinskih pasov neprimerljivi z rezultati iz drugih višinskih pasov, saj nanje v preveliki meri vpliva naključnost.

Slika 2: Vriskarica (*Anthus spinoletta*)

ZAHVALA

Najprej se zahvaljujem Maji, Matiju, Ivanu in Simonu, za njihovo dobro voljo, pripravljenost za resno delo, vzdržljivost na terenu ter vse »znanje« o pristni mladosti, ki sem ga ob njih lahko osvežila.

Hvala tudi Evi za odlično organiziran tabor in pravo mero liberalnosti v pravih trenutkih. Hvala ostalim mentorjem in udeležencem, ki so tabor naredili prijeten in obiskovalcem, ki so tabor naredili še bolj pester.